

Posudek magisterské diplomové práce
Bc. Petra Potůčková
**Vliv ekonomické krize na aktivity společenské
odpovědnosti firem**

Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze
katedra sociální a kulturní ekologie, 2014

Úvod

Společenská odpovědnost firem (Corporate Social Responsibility, CSR) je jedním z významných projevů spoluúčasti podnikatelské sféry, ale i podniků se vztahem k veřejné správě, na strategiích vedoucích k sociálně spravedlivému světu a šetrnému vztahu k životnímu prostředí. Souvislost s udržitelným rozvojem je tedy logická a poměrně těsná. Finanční a ekonomická krize, jež vypukla v roce 2008, je naopak projevem výrazného ohrožení planetární společnosti, ale právě i podnikatelské sféry. Obě tato témata jsou tedy z hlediska sociální a kulturní ekologie důležitá a jejich propojení v podobě zkoumání dopadů krize na vztah firem k CSR je jistě volbou, za niž je možno Bc. Petru Potůčkovou poprvé pochválit.

1. Obsahová stránka

Stručný, ale obsažný Úvod seznamuje čtenáře nejen s rozvržením a záměrem práce, ale obsahuje i autorčino optimistické přesvědčení o sílící odpovědnosti k prostředí nejen na straně firem („Cílem firem již není bezvýhradná honba [sic!] za ziskem a jeho akumulace“ [str. 10]), ale i obecně ve společnosti, jež na firmách naopak takový přístup stále aktivněji vyžaduje. Bude zajímavé sledovat, zda výzkum autorčiny naděje potvrdí.

Text je dále klasicky rozdělen na dvě části, teoretickou rešeršní a empirickou – výzkumnou; obě jsou podrobně, logicky správně a přehledně strukturovány, obě sestávají ze dvou částí. Teoretická část rozebírá nejprve společenskou odpovědnost firem a dále se věnuje trvale udržitelnému rozvoji, empirická popisuje použité metody a pak již průběh a výsledky vlastního výzkumu. Následuje stručný, ale výstižný závěr.

2. Práce s literaturou

Použitou literaturu je možné rozdělit do čtyř skupin. „Obecná“ společenskovední literatura je zastoupena zejména reprezentativními klasickými tituly (Beck) nebo kvalitními současnými sborníky (Mezřický), trochu jsem postrádal publikace přímo k udržitelnému rozvoji. Téma CSR zaujalo Potůčkovou natolik, že dohledala v reprezentativním množství i méně známé zdroje a také je dokázala použít. Přitom pocítila potřebu orientovat se lépe v ekonomické problematice, proto seznam uvádí i několik titulů z ekonomické teorie od populárně naučných, přes slovníky až po odborné studie (např. přímo ke krizi). Metodologická literatura je zastoupena tradičními tituly (Disman, Hendl), na katedře osvědčenou návodnou knížkou Miovského, důležitou Wendy Olsen: *Triangulation in Social Research* a méně známým Úvodem do základů vědecké práce Zdeňka Molnára (a sekundárně Denzinem). Internetové zdroje jsou přehledně uvedené zvlášť, ocenění zaslouží i oddíl *Prezentace a přednášky*, kde Petra uvádí méně obvyklé zdroje získané buď během studia nebo iniciativně až při práci na absolventském výzkumu. Firemní literatura, počítaje v to i webové stránky, je

„Bc. Petra Potůčková: Vliv ekonomické krize na aktivity společenské odpovědnosti firem“

samozřejmě vzhledem ke konstrukci empirického výzkumu klíčová. Soudě podle konzultací věnovala Petra její kompletaci velké úsilí a pomineme-li zdroje, které některé firmy z ne dost jasných důvodů odmítly dát k dispozici, je relativně úplná, počínaje základními materiály typu výročních zpráv a konče např. propagačními tisky, jež však samozřejmě také mají svou relevanci.

Cizojazyčnou literaturu reprezentuje jediná knižní publikace, ale zato řada validních článků. Potůčková pracuje s literaturou kvalifikovaně, cituje, parafrázuje i interpretuje *většinou* přesně („Zpráva Naše společná budoucnost vydaná Světovou komisí pro životní prostředí a rozvoj (WCED) v roce 1987 obsahuje nejznámější definici trvale udržitelného rozvoje, která zní takto: „Trvale udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací naplňovat potřeby své.““ (str. 20) – *chybí stránkování, citát je buď nepřesný nebo, a to jistě, není tím, jenž je citován klasicky.*

Poznatky, ale i výsledky vlastních rozborů dovede autorka srozumitelně převyprávět; přiznané osobní zaujetí tématem nenarušuje objektivitu výkladu a hlavně cíleně směřuje k naplnění titulního záměru práce, totiž diskusi vlivu ekonomické krize na aktivity CSR na základě výzkumu.

3. Formální stránka

Celkem 133 normostran vlastního textu s potřebným doprovodným materiálem (promyšlená struktura práce je vyjádřena podrobným obsahem, obě jazykové verze abstraktů a klíčových slov, dobře rozdělená bibliografie), v textu i v přílohách velmi pěkně vypracované tabulky a grafy s příslušnými seznamy – to vše plně odpovídá požadavkům na diplomovou práci (i s přihlédnutím k tomu, že v tomto případě jistá část, pokud jde o rozsah, připadá na nezbytné citace respondentů). Typograficky je svazek jednoduše, ale pěkně a účelně pro pohodlí čtenáře upraven (citace kurzívou, osobně oceňuji využití tučného tisku a podtržení, které dobře vede čtenáře podle myšlenek autorky, členění do subkapitol). Někde chybějí mezery u nadpisů, škoda posunu tisku „nakřivo“, za což už autorka plně nemůže. Naopak vlastní grafická úprava (pěkná) a překlad (korektní; Carrollova pyramida [str. 15], Freeman [str. 28] a několik dalších příkladů) cizojazyčných zdrojů jsou chvályhodné a svědčí nejen o důkladnosti autorky (v podobných případech studenti většinou tabulku nebo graf jen okopírují), ale i o tom, co je znát z celého svazku: totiž osobní zaujetí a chuť, s jakými Petra Potůčková svůj úkol řešila („...o to více jsem zklamaná...“ [str. 127]).

Práce rozhodně není prosta občasných překlepů nebo stylisticko-editačních nedopatření a neobratností, leč přece jen spíše v míře trochu menší než u současného českého vysokoškolačka...

(Příklady: překlady: (Environmental Management Systém); FSC Lesní certifikace (nelze takto zobecnit – existují i jiné systémy?) (Forest Stewardship Council); ISO Mezinárodní organizace pro normalizaci (The International Organization for Standardization asi není oficiální název) (str. 8); QMS Systém řízení jakosti (Quality Management systém) (str. 9); „stakeholder“ (str. 29); „Zákazník je svobodný“ (str. 64); honda za ziskem (str. 11); „Responsibilita“ (str. 126); občasná vychýlení z vazby, gramatické chyby („Firma se každoročně podílí a je hlavním partnerem projektu „Škola hrou“ [str. 63], „všech pět firem se vyznačuje společensky odpovědných chováním“ (str. 101), „mimo Dodexu“ (str. 102); někdy i hrubé chyby: „Organizace se sami od sebe“ (str. 13); „je nutné respektovat a dbát zákonů“ (str. 15); „Ekonomický pilíř Bařovi firmy“ (str. 17); „osobnosti, které se snažili“ (str. 18); „...kodex, který má společnost vytvořena“ (str. 25) atd.). Nedůsledně BLAŽEK Ladislav; DOLEŽALOVÁ Klára; KLAPALOVÁ Alena: všude jinde čárka za příjmením.)

„Bc. Petra Potůčková: Vliv ekonomické krize na aktivity společenské odpovědnosti firem“

Text je psán jednoduchým, plynným, snadno sledovatelným lineárním slohem, místy v narativní poloze lehce vybočující ze stylu odborného textu; jinak plně vyhovuje, včetně zvládnutí terminologie.

4. Celkové hodnocení

Celkové hodnocení práce není vzhledem k uvedeným nedostatkům snadné; proto je také již částečně obsaženo v předchozím textu posudku.

Úvodní poznámky:

Především výklad ekonomické a finanční krize je pro potřebu této práce proveden sice s jistým zjednodušením, ale s využitím dostatečného počtu reprezentativních zdrojů zcela postačujícím způsobem. Výklad krize je nepatrně účelový, ale v zásadě kriticky vyhodnocený, pochopitelně s vlivem oborového paradigmatu sociální a kulturní ekologie.

Stručné, ale dobré srovnání CSR a udržitelného rozvoje (str. 20–21) svědčí o tom, že autorka má strategii udržitelného rozvoje velmi dobře zažitou a nepotřebuje to nijak explicitně demonstrovat.

Zejména k tématu CSR se některá zjištění nebo konstatování i několikrát opakují („...narůstá zájem o tuto oblast ze strany občanských sdružení a neziskových organizací, ale i ze strany samotných občanů.“ [str. 21]: někdy je to dané odlišným kontextem a tudíž důvodné, jindy už trochu nadbytečné. Koncept CSR je však pochopen celkově i v jednotlivostech naprosto správně (diplomantka využila příležitosti a konzultovala jej i s odborníkem, který se mu systematicky věnuje) a opět: důležité je to, že je vykládán i kriticky. Velmi pěkná kontrapozice dvou kritik CSR je uvedena např. na str. 29. Nedá se říci, že by Potůčková oběma autorům nerozuměla, ale snad přece jen málo vypíchla fakt, že Friedman úlohu státu minimalizuje, zatímco Reich vyzdvihuje a CSR odmítá ne pro jeho původní účel, ale spíše pro možnost zneužití (nikoli řídkou). Pěkně se k tomu vyjadřuje v dalších odstavcích a při dalších autorech, ale nedotáhla problém úplně do konce: jde přece nakonec o otázku, jak má být kýžený zisk použit, k jakému účelu a zda dobrovolně, nebo pod kuratelou státu.

Na následujících stránkách je systematicky a věcně správně vyložena řada pojmů příbuzných CSR. Podobné „pouhé“ rešerše představují v souhrnu samy o sobě oceněnihodný autorský přínos.

Některé formulace jsou chybné věcně i mluvnicky: „...dopady činnosti organizace na životní prostředí za pomoci nejlépe dostupných technologií.“ (str. 21); lépe „...dopady činnosti organizace na životní prostředí za pomoci nejšetrnějších technologií.“ (jde o užívání technologií buď absolutně nejšetrnějších, nebo nejšetrnějších, avšak dostupných *reálně*, např. v situaci rozvojových zemí).

Etymologie pojmu „stakeholder“ se mi nezdá příliš přesvědčivá a domnívám se, že se citovaní autoři mylí, za což by Potůčková nemohla, ale jiný, (snad) správný výklad slyšela na přednáškách.

Diplomantka si velmi pečlivě navrhla, nastudovala, prokonzultovala a pochopila svou metodu (např. principy triangulace opřela o dva zdroje a konzultace). Na rozdíl od některých diplomových prací však Potůčková zásady výzkumu skutečně dodržuje, a to včetně etických. Drží se důsledně zásady, že v zásadě všechno jde, ale je nutné to přesně popsat – např. na stranách 51 až 53 popisuje peripetie navazování spolupráce se zvolenými firmami a historii vzniku vlastního konečného vzorku, včetně firmy Philip Morris, již naprosto správně pro její důležitost zahrnuje do výzkumu, přestože se jí ne vlastní vinou nepodařilo data kompletovat, ale uvedla ji pro porovnání zvláště v příloze. Podobně cením i ohled na další možné výzkumníky, ale i to, že si průběžně vedla deník, poznámky a komentáře; konečně k diplomové

„Bc. Petra Potůčková: *Vliv ekonomické krize na aktivity společenské odpovědnosti firem*“
práci samozřejmě patří i vyjádření vlastní nové zkušenosti s výzkumem včetně osobního prožívání.

Potůčková si tedy dokázala osvojit vhodné metody a ve výzkumu je použít, ale dovede také pracovat metodicky v běžném slova smyslu. Např. pro porovnání jednotlivých firem mezi sebou a částečně i při vyhodnocování různých typů zdrojů uvnitř jedné z nich si vytvořila jednoduché, ale funkční a užitečné tabulky, které jí rozbor usnadnily a pomohly uspořádat výsledek.

Všechna svá zjištění dokáže také srozumitelně a přesvědčivě zobecnit a převyprávět. Některé ze závěrů (srovnání CSR a trvale udržitelného rozvoje), ale např. i představy relativně kvalifikovaných pracovníků o tom, co je to udržitelný rozvoj, jsou docela překvapivé a mohly by se stát základem širšího výzkumu.

Na teoretický přínos tato diplomová práce jako multipřípadová studie neaspirovala. Naopak zvládnutí kontextů sociální a kulturní ekologie a osvojení a provedení výzkumu nepochybně **opravňuje k navržení práce k obhajobě** a k hodnocení **velmi dobře nebo dokonce výborně (mezi 15 až 16 body)**, dokáže-li diplomantka nejen v diskusi obhájit některé sporné body, ale také své výsledky přesvědčivě přednést a čelit námitkám dalších přísedících.

Praha 31. srpna 2014

PhDr. Ivan Rynda